



## MALİ KURAL: DÜNYADAKİ UYGULAMALARI ve TÜRKİYE EKONOMİSİ ÜZERİNE ETKİLERİ

Burak DEMİRKAN (\*)

### 1 - GİRİŞ

Maliye politikasının kredibilitesi ve öngörülebilirliğini arttırmak için üzerinde hassasiyetle durulan bir konu olan mali kural, kamu maliyesinin kurala bağlı olarak disipline edilmesini amaçlayan yaklaşımı ifade etmektedir. Mali kuralları uygulamaya koyan düzenlemeler temelde kamu açığının makul seviyede ve istikrar sağlayacak şekilde azaltılmasını hedeflemektedir. Bu kuralların ortak özelliği, ihtiyari müdahaleleri ortadan kaldırarak ekonomi politikalarının yürütülmesinde güvenilirlik sağlamasıdır.

Son yıllarda birçok ülke, kamu hizmetlerini disiplinli bir yönetim anlayışı ile gerçekleştirmek, artan bütçe açıklarını kapatmak, siyasi otoritenin devlet harcamalarını oy maksimizasyonu sağlama aracı olarak kullanmasını önlemek, borçlanma mekanizmasına yasal bir üst sınır koymak, bütçe disiplini kalıcı hale getirmek ve uzun dönem maliye politikalarının sürdürülebilirliğini sağlamak gibi amaçlarla bu kuralları uygulamaktadır.

Mali kurallar, şeffaflığın sağlanmasında, ekonomik istikrarın oluşturulmasında ve kamusal etkinliğin gerçekleştirilmesinde oldukça önemli olup, yasal bir çerçeveye kavuşturulduğunda, ülkelerin kredibilitelerini arttıran bir yapı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle bazı devletler kendi inisiyatifleri ile bazıları uluslararası anlaşmaların gereği olarak, bazıları ise finansal kurumların dikte ettiği şartların sonucunda anayasalarında, mali sorumluluk kanunlarında, uluslararası anlaşmalarda ya da politika metinlerinde düzenledikleri mali kuralları benimsemektedir.

### 2- MALİ KURAL

#### 2.1- Tanım ve Genel Özellikler

Mali kurallar; genel olarak bütçe açığı, borç alma, borç stoğu gibi mali performansın özet göstergeleri ile ifade edilen maliye politikası üzerine getirilen daimi sınırlamalardır. Makroekonomik anlamda ise, mali performans göstergelerine kalıcı olarak getirilen bir sınırlama veya oran olarak tanımlanabilir. Mali kurallar; denk bütçe veya bütçe açığına yönelik kurallar, borçlanmaya

(\*) Vergi Denetmen Yardımcısı

yönelik kurallar, borç stoğuna ve rezervlere ilişkin sınırlamaları içeren kurallardan oluşmaktadır.

Mali kuralları uygulanacak politikalar açısından değerlendirirsek, ekonomide öncelikle izlenecek politikanın esnek politika mı yoksa kurala bağlı politika mı olduğunun tespit edilmesi gerekir. Esnek politika, maliye politikasının anayasa ve yasalarda çizili kurallar çerçevesinde duruma uygun bir şekilde yürütülmesi olarak tanımlanabilir. Kamu kesiminin gelir, gider, borçlanma ve finansal yükümlülük altına girme konularında orta ve uzun dönemde izleyeceği politikaların esneklik limitlerinin belirli kurallara bağlanması kurala bağlı maliye politikası olarak tanımlanmaktadır ve bu politikanın esneklik limitlerini belirleyen kurallar ise mali kurallardır. Örneğin bütçe açığı başlangıçta bütçe kanunu ile öngörülen açık miktarını aşmışsa ve artan bütçe açığını finanse edebilmek için hükümet borçlanmaya devam ediyorsa bu esnek maliye politikasıdır. Yasalarda bütçe açığında artış ortaya çıksa bile bu açığa karşı yapılacak borçlanmanın artırılmayacağı öngörülmüşse o zaman kurallara bağlı maliye politikası söz konusu demektir. Bu örnekteki mali kural ise borçlanmaya konulmuş olan limitlerdir. Bu tür limitler borçlanma üzerine konulabileceği gibi gelirler için de taban düzeyleri saptanabilir. Çeşitli ülkelerde ve ülkemizde de görüldüğü üzere, faiz dışı fazlanın belirli bir oranda hedeflenmesi mali kural uygulamasına benzer bir görünüm sergilese de ortada bir mali kural olabilmesi için devamlılık göstermesi, yani yasalara yazılması gerekir.

## 2.2- Mali Kuralların Gelişimi ve Ortaya Çıkış Sebepleri

Mali disiplinden ödün verilmemesi gerektiği her zaman ifade edilen bir durum olmakla birlikte, koşullara bağlı olarak disiplinden uzaklaşılması,

büyük ekonomik bunalımdan sonra makul görülmeğe başlanmıştır. Pek çok gelişmiş ekonomide, hükümet harcamalarında gelir artışını aşacak şekilde devamlı artış yapılmaktadır. Bazı az gelişmiş ülkelerde de sermaye akışındaki ve hammadde fiyatlarındaki dalgalanmaya rağmen büyüme hedeflerinin sürdürülmesine bağlı olarak benzer bir süreç ortaya çıkmıştır. 1980'lerden başlayarak, bazı hükümetler makroekonomik istikrarı ve mali sürdürülebilirliği yeniden inşa etmek için orta vadeli mali sağlamlaştırma programları yürürlüğe koymuş, daha sonraları bu programları bir değişimle mali kurallar izlemiştir.

Çeşitli ülkelerde anayasa veya yasa metinlerine kalıcı hükümler koyarak mali disiplini sağlama girişimleri 150 yıldır yapılmaktadır. Bu süreç üç farklı döneme ayrılabilir: İlk dönemde, bazı ülkeler, yatırımın mali politika sınırlamalarına tabi tutulmaması anlamına gelen "altın kural"ı benimsemiştir. Bunu ikinci dönemde, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra, bazı sanayileşmiş ülkelerin parasal reformları takiben istikrar programlarını destekleyen dengeli-bütçe kurallarını yürürlüğe koymaları izlemiştir, Yeni Zelanda'nın 1994'de kabul ettiği Mali Sorumluluk Kanunu ile başlayan ve bugüne kadar süregelen üçüncü dönemde ise sayıları giderek artan birçok ülke mali kuralları kabul etmeye başlamıştır. Son dalga ile birlikte 1990'lı yılların başlarından itibaren mali kurallar, çoğu sanayileşmiş ülkede 1970 ve 1980'li yıllardaki yüksek borç birikimine karşı olarak, geniş kullanım alanı bulmaya başlamıştır.

Mali kuralların oluşturulmasının arkasında yatan temel düşünce, hükümet ve parlamentoların mali sürdürülebilirliği devam ettirebilmek için orta ve uzun dönem hedeflere doğru açık bir anlaşma yapmak istemeleridir. Bunun dışında, siyasi popülizmin önlenmesi, bilişim teknolojilerindeki ilerlemelerin seçmenlerin daha hızlı bilgi

sahibi olmalarına olanak sağlaması, maliye politikalarının kredibilitésinin artırılması, başka mali politikaların desteklenmesi ve anayasal ekonomi görüşünün daha popüler hale gelmesi diğer nedenler olarak sıralanabilir. Son yıllarda mali kuralların önem kazanmasının iki temel gerekçesi, maliye politikasının etkinliğini artırmak ve bütçeleme sürecinden kaynaklanan sorunları ortadan kaldırmaktır. Gerçekten mali kuralların varlığı, ekonomik birimlerin hükümetlerin karar ve davranışlarını önceden bilmelerini kolaylaştırmaktadır.

### 3- MALİ KURALLARIN TÜRLERİ

Mali kurallar, uygulamada her ülkede farklılık arz etmekle birlikte denk bütçe kuralı, borçlanmaya sınır konulması, borç stoğuna sınır konulması, bütçe açığına sınır konulması ve vergilendirmeye sınır konulması olarak sınıflandırılabilir:

- **Denk Bütçe Kuralı:** En basit şekliyle kamu gelirlerinin kamu harcamalarına eşit olmasını zorunlu kılan kurallar olarak karşımıza çıkan denk bütçe kuralı uygulamada en çok karşımıza çıkan mali kurallardır.

- **Borçlanmaya Sınır Konulması:** En eski ve fonksiyonel mali kurallar devlet borçlarına getirilen yasaklamalar ve sınırlardır. Bu sınırlamalar, merkezi hükümetin merkez bankalarından borçlanmasının sınırlandırılmasında olduğu gibi, yerel yönetimlerin dış borç kullanımının izne bağlanması şeklinde de uygulanabilmektedir.

- **Borç Stoğu Üzerine Sınırlama:** Kamu borç stoğunun GSMH'ya oranlanması sonucu elde edilmektedir.

- **Bütçe Açığına Sınır Konulması:** Bütçe fazlası verilmesini zorunlu kılan veya bütçe açığının düşürülmesini sağlayan uygulamalardır.

- **Vergilendirmeye Sınır Konulması:** Bir dönemden daha fazla mali yılı kapsayan, belirli bir

gelecekteki vergi oranlarının hangi oranda artacağını veya azalacağını belirleyen yasal düzenlemelerin yer aldığı mali kurallardır.

### 4- MALİ KURAL ÖRNEKLERİ

#### 4.1- AB'de Mali Kurallar

1989 yılında Topluluktan Birliğe geçme yönünde Delors Raporu çerçevesinde oluşturulan Ekonomik ve Parasal Birliği sağlama yönündeki çabalar ile mali kurallar gündeme gelmeye başlamış ve söz konusu uygulama 1991 yılında Maastricht Anlaşması ile gerçekleştirilmiştir. Maastricht Kriterleri olarak ifade edilen bu kurallar temel olarak, enflasyon oranı, bütçe açığı, faiz oranı, kamu borçları ve döviz kurları üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu kriterlere göre;

- **Enflasyon Oranı:** Herhangi bir ülkenin yıllık ortalama enflasyon oranı, Avrupa Birliği'nde en düşük enflasyon oranına sahip üç üye ülkenin enflasyon ortalamasınının 1.5 puandan fazlası olmamalıdır.

- **Bütçe Açığı:** Birliğe üye ülke bütçe açıkları, GSYİH'nin %3'ünü aşmamalıdır.

- **Faiz Oranı:** Herhangi bir üye ülkenin uzun vadeli tahvil faiz oranı, en düşük enflasyon oranına sahip üç üye ülkenin faiz oranı ortalamasını 2 puandan fazla geçmemelidir.

- **Kamu Borçları:** Üye ülkenin devlet borçları GSYİH'nin %60'ını geçmemelidir.

- **Döviz Kurları:** Üye ülke paraları Avrupa Para Sistemi Döviz Kuru Mekanizmasına dahil olmalı ve ulusal paranın döviz değişim oranı son iki yılda normal dalgalanmaya bırakılmalı ve devalüe edilmeksizin kur mekanizması içindeki değer değişimi (+/-) %15'i geçmemelidir.

Uygulanması gereken bu kriterlerin temel hedefi, anlamlı ve sürdürülebilir kamu maliyesi politikalarını hayata geçirebilmek olup, Birlik üyesi ülkeleri orta vadede dengeye yaklaştırmak ve denetleme

prosedürleri oluşturmak amacıyla İstikrar ve Büyüme Paketi yürürlüğe konularak Maastricht anlaşması güçlendirilmiştir.

Ancak, Birlik üyesi ülkelerin, özellikle ekonominin dalgalanma dönemlerinde zorlanacakları ve kamunun sermaye birikimini sağlamadaki rolünün azalacağı yönündeki endişeler dile getirilmektedir. Bu durumda söz konusu endişelerin ortadan kaldırılabilmesi için "altın kural" uygulaması önerileri de tartışılmaktadır. Bu tartışmalar Avrupa Birliği'nde mali kurallarının uygulanabilir olması için altın kuralın varlığına ihtiyaç duyulup duyulmayacağı noktasında toplanmaktadır. Mali kuralların amacı, bütçe dengesizliğinin azaltılmasıdır. Bütçe dengesizliğinin azaltılması sürecinden bazı üye ülkeler olumsuz olarak etkilenecektir. Bu ülkelerin ortaya çıkacak zararlarını azaltmak için, altın kuralın, üye ülkelerin borç ve bütçe açıklarını azaltmada kullanılabilir bir araç olarak görülmeye başlanması gerekmektedir.

#### 4.2- Çeşitli Ülkelerde Uygulanan Mali Kurallar

Özellikle 1990'lı yılların başından itibaren, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğu, temelde aynı amaca ulaşmak için, mali kuralların farklı türlerini uygulamaya başlamışlardır.

A.B.D. bütçe açığına sınırlandırma getirerek mali kuralları uygulamaya koymuştur. Başkan Reagan döneminde, vergi oranlarındaki indirimlerin yarattığı açıkları kapatmak amacıyla 1985 yılında Gramm-Rudman- Hollings Kanunu çıkarılmıştır. Bu Kanun, her mali yıl için maksimum bütçe açığı miktarının üst sınırını belirlemekte ve 1991'de açığın kapatılmasını hedeflemektedir. Bu Kanun bahsedilen tavana uyulmaması durumunda, konulan tavan sınırını yakalamak için bütün kamu harcama programlarını belirli bir yüzde ile kesen spesifik bir prosedüre de sahiptir. Kuralla birlikte, bütçe açığının GSYİH'ye oranı

1986'daki % 5,1 seviyesinden 1990'da % 3,9'a gerilemiştir. Bu gerilemede, ekonomik büyümenin payı olduğu gibi uygulanan kanunun da etkisi bulunmaktadır. 1990 yılında bütçe krizi yaşanmasının ardından, bu Kanun uygulamadan kaldırılarak yerine Bütçe Uygulama Kanunu getirilmiştir. Yeni kanunla birlikte yıllık açık hedefi kaldırılarak, sağlık için sosyal güvenlik harcamalarının, emekli ve özürü aylıklarıyla işsizlik ve diğer izin haklarının dışarıda tutulduğu ihtiyari harcamalar için hedef koyulmuştur.

Almanya örneği mali kuralları anayasaya dahil ettiği için önemlidir. Denk bütçe kuralı şekliyle karşımıza çıkan ve 1969 yılından itibaren uygulanmakta olan mali kurallar, yatırım harcamaları için borçlanmaya izin verilmesi sağlanarak, anayasal zeminde uygulamaya koyulmuştur. Sadece makroekonomik istikrarsızlık ve savaş dönemlerinde sapmalara izin verilen bu denk bütçe kuralı, yönetim, iktisadi işletmeler ve özel fonların da dahil olduğu bütçenin tamamına uygulanmaktadır. Bunların yanı sıra Almanya için asıl bağlayıcı kural, üyesi bulunduğu birliğin koyduğu Maastricht Anlaşması'dır.

İngiltere, mali kuralların uygulanmasında ikili bir yapıya sahiptir. Altın kural ve sürdürülebilir yatırım kuralı maliye politikasının iki önemli sınırlayıcısı konumundadır. Bunlardan altın kurala göre, hükümet sadece yatırımlar için borçlanabilecek ve mevcut harcamalarını finanse edemeyecektir. Sürdürülebilir yatırım kuralına göre ise, GSYİH'nin yüzdesi olarak kamu sektörü net borcu ekonomik konjonktür dönemince istikrarlı ve kalıcı bir seviyede korunmalıdır. Hükümetin bu kuralları koymasındaki temel argüman, kamu harcama yükünün nesiller arasında önemli ölçüde düşürülmesidir. Böylece mevcut neslin yararlandığı bütün kamu harcamalarının maliyetinin gelecek nesillere kadar ödenmesi amaçlanmaktadır.

Yeni Zelanda'da uygulanan mali kurallar, genel ilkelere sahip olması ve uygulanmasının kapsamlı bir raporlama ile kontrol edilmesi bakımından oldukça önemli bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır. 1980'li yıllar boyunca ülkede baş gösteren açık sorununun ardından, 1990'ların başlarından beri kamu maliyesi alanında bütçe fazlası görülmeye başlamıştır. OECD bu durumu, kendisine bağlı kurumları kamu işletmesi haline getiren reformlar yaparak, nakit temelli muhasebeden gelir ve harcama bütçelemesine geçişi sağlayan Mali Sorumluluk Kanunu'na ve güçlü politik iradeye bağlamıştır. 1994'te yürürlüğe giren kanunla birlikte, kamu borcunun ihtiyatlı bir seviyeye indirilmesine, aniden ortaya çıkabilecek faktörlere karşı ihtiyatlı olmaya, mali riski ihtiyatlı bir şekilde sürdürmeye ve gelecek yıllar için vergi oranlarını tahmin edilebilir bir seviyede tutmaya çalışılmaktadır.

Ekonomik yapısıyla Türkiye'ye benzer özellik taşıyan bir ülke olan Brezilya, Mayıs 2000'de Mali Sorumluluk Kanununu çıkarmış olup, bu kanunla mali kurumlarını güçlendirmeyi ve mali planlama için geniş bir çatı oluşturmayı hedeflemektedir. Kanun, dört aylık aralıklarla bütçe uygulamalarının sonuçlarını ve kanuna uyumunu gösteren detaylı mali yönetim raporlarının sunumunu gerektirmektedir. Ayrıca ülkenin önemli sorunlarından biri olan kamu borcuna yönelik olarak da bu kanunu tamamlayıcı şekilde yasal düzenleme yapılmış ve ulusal borç seviyesi için bir limit belirlenmiştir. Şayet bu limit aşılsa borçlanmaya ilişkin olarak on iki ay içinde yeniden bir düzenleme gerçekleştirilene kadar hiçbir şekilde borçlanmaya izin verilmemektedir. Bununla birlikte kanun, ancak doğal afet, ekonomik resesyon ve sıkıyönetim hallerinde borç limitinden sapmalara izin vermektedir.

Yukarıdaki ülkeler haricindeki devletlere kısaca değinirsek; Arjantin'de 1990'lı yıllardan itibaren tartışılmaya başlayan mali kurallar, 1998 yılında mali konvertibilite kanunu adı verilen bir kanun ile yürürlüğe girmiştir. Buna göre; ilk yıllarda dereceli olarak açık azaltma stratejisi uygulanmak istenmiş, daha sonra kamu açığına son verilerek faiz dışı harcamalar büyüme oranıyla sınırlandırılmaya çalışılmıştır. Finlandiya'da, özellikle seçim dönemleri için kullanılabilir bütçe üzerinde bir sınırlama vardır. Buna göre, seçim döneminin başlangıcında, bütün seçim süresince yapılacak bütçe harcamaları için yasal zorunluluğu bulunmayan bir tavan belirlenmektedir. Hollanda'da harcamalar için birden fazla yılı içeren tavan belirlenmektedir. Bu tavanın belirlenmesinde geçmişten gelen trend değeri ve bağımsız bir kuruluş olan Merkezi Planlama Bürosu etkili olmaktadır. İsviçre'de, harcamaların gelirleri en fazla konjonktürel büyüme oranı kadar geçebildiği bir borç freni, Danimarka'da ise her bir bakanlık için belirlenmiş bir harcama tavanı bulunmaktadır.

Görüldüğü üzere, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin çoğu, kendi ekonomik yapılarına uygun olan mali kuralları uygulamaktadır. Buna göre gelişmekte olan ülkelerde daha çok borçlanmaya ilişkin kuralların, gelişmiş ülkelerde ise daha çok bütçeye ilişkin kuralların olduğu göze çarpmaktadır. Bunda tabii ki gelişmekte olan ülkelerin borçlanmaya ilişkin yaşamış olduğu kötü geçmiş, gelişmiş ülkelerde ise artan kamu harcamalarının neden olduğu bütçe açıkları önemli rol oynamaktadır. Planlama süresi açısından bütçe dengesine ilişkin kuralların ağırlıklı olarak çok yıllık ve konjonktür dönemini ele alır şekilde düzenlendiği görülmektedir. Kapsamları açısından bakıldığında ise, merkezi yönetime ilişkin kuralların ön planda olduğu görülmektedir. Fakat yönetim

şekli açısından özellikle federal devletlerde mali kuralların çok daha gerekli olduğu görülmektedir. Çünkü bu ülkelerde yönetimler arası ilişkilerin önemi çok daha fazla olmaktadır. Yasal temelleri açısından ise, çoğu ülkede uygulanan kuralların yasal bir temele dayandırıldığı, buna karşın bazı ülkelerde sadece politik hedefler şeklinde kaldığı gözlenmektedir. Politik hedef olarak belirlenen kurallar daha çok mevcut siyasi partinin geleceği üzerinde etkili olmaktadır. Çünkü bu tarz hedefler, gerçekleşmemesi durumunda siyasi partinin geleceğini olumsuz etkilemektedir. Yasaya dayalı kurallar ise parti gözetmeksinin bütün yöneticileri bağlamaktadır. Tabi burada mali kuralın anayasal temele dayandırılarak daha güçlü hale getirilmesi de sağlanabilir.

#### 4.3. Türkiye Açısından Mali Kuralların Değerlendirilmesi

Türkiye açısından mali kuralların gelişimi, Hazine-Merkez Bankası Protokolü'nün ortaya çıkışı ile başlamıştır. 1989 yılında Merkez Bankası'nın 1990 yılını kapsamak üzere hazırladığı para programı, Merkez Bankası bilançosunda kamu kesiminin ağırlığını azaltmak ve bilanço büyümesini özel kesim bankalarıyla ilişki üzerine kurmak suretiyle para arzını denetlemek amacıyla hazırlanmıştı. Aynı dönemde borçlanmaya sınır koymak amacıyla Hazine bir Mali Program hazırlığına girişti. Programın dayanağı Hazine'nin özel kesimi piyasanın dışına itmeyeceği bir borçlanma limiti oluşturmak düşüncesiydi. Merkez Bankası'nın para programının kabul edilmesine karşın Hazine'nin mali programı kabul görmedi. Böylelikle gerek ülkenin içinde olduğu ekonomik şartlar, gerekse mevcut siyasi iradenin tasarrufu sonucu mali kurala geçiş süreci uzadı. Sonrasında ise, IMF ile yürütülen ekonomik programlar kapsamında ve iç hukukumuzdaki düzenlemeler

çerçevesinde mali kural benzeri çalışmalara rastlanılmış olup, yasal bir zemine oturtulamaması ve uygulama ayağının güçlendirilememesi gibi sebeplerden gereken etki henüz sağlanamamıştır.

Türkiye'nin belki de ilk defa uzun vadeli bir mali hedef koyup o mali hedefe nasıl ulaşacağı- nı ilan edeceği bir düzenleme olan mali kurala ilişkin yasal düzenlemelerin 2010 yılının Mayıs ayında yasalaşması ve 2011 bütçesiyle birlikte uygulamaya geçmesi planlanmaktadır. Tek yıllık bütçe kavramı yerine getirilen üç yıllık bütçe anlayışını ifade eden orta vadeli program, 2010 yılında mali kural çerçevesinde oluşturulacaktır. Bu sayede ekonomide uzun vadeli istikrar için gerekli koşullar oluşturulacak, banka kredileri ve hazinenin borçlanması için daha uzun vadeli işlemlerin önü açılacaktır. Orta vadeli programla birlikte getirilmek istenen mali kuralın kamu açığının sınırlandırılmasını öngöreceği beklenmektedir. Böylelikle orta ve uzun vadede kamu açığının milli gelire oranının, sürdürülebilir bir borç yapısı ile uyumlu bir düzeyde gerçekleşmesi hedeflenmektedir. Orta vadeli programda tedrici fakat sürekli bir iyileşme politikası öngörülmekte olup, mali kurala geçilmesiyle birlikte borç rasyosunun milli gelire oranı ana gösterge haline gelip, borcun vade yapısının uzamasıyla Türkiye'nin kredi notunun "A" (Yatırım Yapılabilir) düzeyine getirilmesi amaçlanmaktadır. Bunu gerçekleştirebilmek için, öncelikle uzun vadede borç stoğunun gayri safi yurtiçi hasılaya oranını sürdürülebilir bir seviyede tutacak kamu açığı belirlenecek, sonrasında ise bu hedefe giderken karşılaşılabilecek yıllık sapmaları giderecek bir mekanizma oluşturulacaktır. İlk olarak bir önceki yıl gerçekleşen açığın orta-uzun vadeli hedefin ne kadar uzağında olduğu saptanacak, ardından büyüme oranına konjonktürün etkisi dikkate alınacaktır. Bu düzenleme ile büyüme ve kamu açığı

gibi iki önemli değişken dikkate alınarak kurala, ekonomik gidişe paralel bir esneklik kazandırılmaya çalışılmaktadır.

Türkiye’de uygulanacak olan mali kuralın parametrelerinin başarılı ülke örnekleri analiz edilerek, dikkatli bir şekilde seçilmesi ve Maastricht Kriterleri’nde olduğu gibi ‘basit ve anlaşılabilir’ şekilde tasarlanması son derece önemlidir. Kamununun da takip ederek yorumlayabileceği mali kuralın, yerinde olmayan uygulamaların eleştirilebilmesi imkanı getireceği göz ardı edilmemelidir. Mali kural, uygulanabilir ve gerçekçi hedefler seçmeli ve genel ekonomik hedeflerle uyumlu olmalıdır. Mali kuralın gözetimi için, sağlam bir izleme ve değerlendirme sistemini içeren bir ‘kurul’ oluşturulması ve kurulda Maliye Bakanlığı, Sayıştay Başkanlığı, Hazine Müsteşarlığı ve Devlet Planlama Teşkilatı gibi kuruluşlardan üyelerin bulunması faydalı olacaktır. Ayrıca kuralın getirdiği sınırlamalardan sapılması halinde yaptırım gücünün uygulanması gerekmektedir.

### 5- SONUÇ

Mali kural, kamu maliyesinin mevzuatta yer edinmiş bir kurala bağlı olarak, disiplinli olarak yürütülmesini amaçlayan bir mali anlayışı ifade etmektedir. Günümüzde artan kamu harcamalarının sınırlandırılması, politik çıkarların arka plana itilmesi ve ülkelerin güvenilirliğinin artmasının sağlanması için mali kurallara ihtiyaç duyulmuştur. Özellikle gelişmekte olan ülkeler açısından değerlendirildiğinde mali kurallar, faydalı bir politika çerçevesi sağlamakta, zamanla büyüme ve istikrara katkıda bulunmaktadır. Kuralların ciddiyetle uygulandığı çeşitli ülkelerdeki örnekler bakacak olursak, mali kuralların, ülkelerin risk primini düşüren bir etki yarattığını söylemek mümkündür. Mali kuralların uygulanmasında başarı sağlamak için, kuralların tanımının net ve

açık bir şekilde yapılması, yasal bir zemine oturulması, ekonomik politikalara uyumunun sağlanarak dalgalanmalara karşı esneklik gücünün olması ve değerlendirme sisteminin yaptırım gücü ile desteklenmesi gerekmektedir. Sonuç olarak, Türkiye için uygun bir model olarak karşımıza çıkan mali kuralların, bütçe disiplininin oluşturulmasında ve sağlanacak uluslararası kredibilite ile yatırım yapılabilme düzeyinde ciddi bir artış gerçekleştireceği beklenmektedir.

### KAYNAKÇA

BALİ, Besim Bülent, ÇELEN, Mustafa **“Kurala Bağlı Maliye Politikası ve AB Uygulaması”** Beta Yayıncılık, Şubat 2007

BÜRÜMCEKÇİ, Haluk **“Mali Kural’ın Başarısı İçin Bağımsız Kurul Şart”** referans.com.tr, 25.01.2010

ÇEVİK, Ebru **“Mali Kurallar”** Bütçe Dünyası, Sayı 28

EĞİLMEZ, Mahfi **“Mali Kural”** www.radikal.com.tr , 22.09.2009

GÜNAYDIN, İhsan, ESER Levent Yahya **“Maliye Politikasında Yeni Trend: Mali Kurallar”** Maliye Dergisi, Ocak-Haziran 2009

IŞIK, Abdülkadir, MERİÇ, Metin **“AB’de Kamu Yatırımlarının Finansmanında Altın Kural”** Ege Akademik Bakış, 2009

KAYA, Fatih **“Mali Kural Uygulamaları ve Türkiye İncelemesi”** DPT Uzmanlık Tezleri, 2009

KUMCU, Ercan **“Maliye Politikasında Kurallar”** hurriyet.com.tr, 30.02.2008

ÖZATAY, Fatih **“IMF Mali Kural Çıpasında İsrarlı”** www.radikal.com.tr, 30.10.2008